

Vitazstvo Srdca

ŽENIE NÁS KRISTOVA LÁSKA II

Rodina Panny Márie

2010 (I) / č. 72

*Panna Mária ukázala pastierom v Betleheme dieťa Ježiša.
Cirkev každý rok obnovuje toto tajomstvo,
aby mohli ísť ľudia po ceste pokoja s jeho požehnaním.*

Z kázne pápeža Benedikta XVI. dňa 1. januára 2010

Svätý Ján Almužník (555-619)

Keď sa pozrieme na roky, v ktorých žil, mohli by sme sa najskôr celkom oprávnene pýtať, či nám tento následník evanjelistu Marka na stolci patriarchu z Alexandrie – takmer 1400 rokov po svojej smrti – má ešte vôbec čo povedať. No kto lepšie spozná život tohto apoštola milosrdenstva, jeho bezhraničnú štedrosť a príslovečnú lásku k chudobným, ten pochopí, akým úžasným vzorom môže byť pre nás veriacich ľudí 21. storočia. Aj keď mala chudoba v antike inú podobu, nachádza kresťanská láska – vtedy i dnes – najkrajší prejav v duchovných a materiálnych skutkoch milosrdenstva.

Ľud si ho zvolil za biskupa

*A*ko jediný syn Epifana, bohatého miestodržiteľa ostrova Cyprus, dostal Ján vynikajúce vzdelanie. Hoci sa nám o rokoch jeho mladosti nezachovalo veľa, vie sa, že Ján sa skoro oženil, no stratil celú rodinu. Jeho žena i deti mu predčasne zomreli.

Ján zostal sám, rozdal celý svoj majetok chudobným, ako spisovateľ sa utiahol zo sveta a z lásky k Bohu začal viesť asketický čnostný život. Neskôr sa Ján usadil v Egypte. V Alexandrii, v jednom z najdôležitejších miest Rímskej ríše, bol už čoskoro známy svojou svätosťou.

V roku 608 ho ako 53-ročného laika celkom nečakane – aj pre neho samotného – kresťania jednohlasne zvolili za biskupa. Hoci sa Ján zo začiatku proti tomu bránil, nakoniec predsa len prijal ťažký úrad.

Ako nová hlava Cirkvi v Egypte svojím skromným spôsobom života a celkovým životným štýlom vôbec nezapadal do predstáv prepychovo žijúcich patriarchov.

Zároveň ako biskup ohromoval všetkých svojou originálnou, strohé dobové predpisy presahujúcou láskou k blížnym, ako aj svoju zmierlivosťou.

Práve preto sa mu v priebehu nasledujúcich jedenástich rokov (až do jeho smrti) podarilo v mravne spustnutej diecéze dosiahnuť duchovný rozkvet a vytvoriť aj ďaleko za jej hranicami láskyplnú atmosféru v spolunažívaní kresťanov a nekresťanov.

*J*ánova prekypujúca dobrosrdečnosť voči všetkým núdznym mala svoj pôvod vo vízii, ktorú mal raz v noci počas modlitby. Zrazu uzrel pri sebe stáť peknú, do bielych šiat oblečenú pannu s venčekom z olivových ratoleští vo vlasoch.

Na jeho prekvapenú otázku, kto je, odpovedala: „Som najstaršia dcéra veľkého Kráľa. Volám sa Mi-

losrdenstvo, ktoré pritiahlo Božieho Syna z neba na zem. Máš si ma zvoliť za svoju nevestu. Pretože keď budeš zosobášený so mnou, s Milosrdenstvom, ja ťa povediem k Nemu.“

Od tejto rozhodujúcej udalosti sa Ján veľmi pozorne snažil, aby on a Milosrdenstvo boli stále viac a viac jedno, aby bol s Milosrdenstvom „ženatý“. Svedčí o tom jeho nekonečný súcit s každým človekom a jeho bezhraničné obdarúvanie chudobných, až sa zdalo, že jeho konanie prekračuje hranice zdravého rozumu. No toto rozdávanie, vychádzajúce z jeho nadmieru preplneného srdca, umlčalo každú kritiku. Práve ono urobilo z tohto alexandrijského patriarchu symbol súciteľnej lásky a dalo mu aj meno *Almužník*.

Preoblečený Kristus

Pri nástupe do úradu natrafil Ján na chrámový poklad v hodnote 8 000 zlatiek. Vzápätí nato poveril svojich sluhov: „Zostavte úplný zoznam pánov a majstrov Alexandrie.“ Na ich nechápavú otázku, kto sú to tí páni a majstri, im odpovedal: „Tí, ktorých vy nazývate chudákmi a žobrákmi, tí sú mojimi pánmi a majstrami; oni sú mojimi dobrodincami, pretože keď raz prídu do neba, budú mocne pomáhať tým, ktorí na zemi pomáhali im.“

Keď mu nakoniec odovzdali zoznam so 7 500 menami, biskup sa rozplakal. V týchto chudobných, o ktorých sa od tohto okamihu osobne staral, nevidel žiadnu neprijemnú záťaž, ale vo svetle milosrdenstva v nich spoznal ,preoblečeného Krista‘.

Egyptskí veriaci boli svedkami nespočetného množstva dobrých skutkov tohto patriarchu, takže svojho duchovného otca výstižne prirovnávali k Nílu, k tejto dobrotivej rieke, ktorá rok čo rok zaplavovala krajinu svojimi vodami, a tým jej zabezpečovala prosperitu a úrodnosť.

Almužník bol neúnavný a vynachádzavý v hľadaní stále nových prejavov milosrdenstva.

Tak napríklad založil útulky pre cestujúcich kresťanov, kde sa dalo zadarmo prenocovať, a zriadil aj viaceré domy pre sirotu a chudobných. Trikrát do týždňa navštevoval nemocnice, ktoré dal postaviť, a z príjmov cirkevnej pokladnice im pravidelne uhrádzal výdavky za dodávky obilia.

Keď sa raz v čase veľkého hladu Ján dozvedel, že mladé matky, donútené biedou, hneď po pôrode museli vstať a prišli prosiť o pomoc jeho sluhov, nechal ihneď zriadiť sedem pôrodníc, kde mohli ženy po pôrode sedem dní zostať a zotaviť sa.

Jedinečným v Almužníkovej službe bolo aj to, že každú stredu a piatok sedel celý deň na lavičke pred chrámom a sem k nemu prichádzali núdzni ľudia „na audienciu“. Sem mal každý voľný prístup a každého, kto mal ťažkosti, si vypočul, utešil a postaral sa o neho. Ján pre svojich chudobných ochotne vyprázdňoval biskupskú pokladnicu. Keď mu jeho veľkodušnosť vyčítali ako plytvanie, pokojne odpovedal: „Boh sa už vopred o to postará! Keď iní za svojich blížnych preliali vlastnú krv, nemám ja azda dávať ochotne aspoň almužnu?“

Raz sa nahlas sťažoval, keď doobeda nikto neprišiel prosiť o pomoc: „Ach, úbohý Ján dnes nebol hodný preukázať službu Kristovi!“

Isteže, často sa stávalo aj to, že patriarchovu dobrotu ľudia zneužívali. Keď dal raz istému žobrákovi šesť strieborných a ten sa zakrátko vrátil v iných roztrhaných handrách, Jánov sluha rozhodne protestoval: „Otče, tento klamár chce podvodom dnes už druhýkrát získať od vás peniaze!“ No Almužník sa tváril, akoby nerozumel, a pri treťom podvodníckom pokuse tohto žobráka nariadil sluhovi: „Teraz mu daj dvanásť zlatiek. Veď by to mohol byť sám náš Pán Ježiš Kristus, ktorý ma chce vyskúšať, či sa skôr unavím ja v dávaní než on v braní!“

Opačne to bolo v prípade, keď tomuto nenáročnému biskupovi istý boháč daroval cennú prikrývku. Počas nasledujúcej noci nemohol biskup zaspáť a rozmýšľal: „*Kolko ľudí dnes išlo spať hladných a trasúcich sa zimou?! No ja som sa najedol a ležím na mäkkej deke, ktorá stála 36 strieborných.*“ Ráno nechal prikrývku predať a utržené peniaze rozdal chudobným. Jeho dobrodinec však tento drahý dar opäť odkúpil. Keď sa to zopakovalo viackrát po sebe, urodzený pán s úsmevom poznamenal: „*Uvidíme, kto sa skôr unaví; či ty z predávania, alebo ja z nakupovania!*“ No v tomto prípade to nebol Ján, kto sa nechal poraziť!

S humorom povedal: „*Okrádať boháča takýmto spôsobom nie je hriech, ale je to dobrý skutok, pretože tým bude zachránená jeho duša.*“

Najkrajší dar je odpustenie

*M*ilosrdenstvo tohto patriarchu sa prejavovalo nielen v rozdávaní almužny, ale aj v jeho výnimočnej ochote uzmierovať. Práve s odpustením mal raz veľké ťažkosti jeho mladý synovec, pretože ho istý kupec hrubo urazil a osočoval. Keď sa svojmu strýkovi sťažoval a hovoril mu o tomto bezpráví, ten mu povedal: „*Ako sa len mohol niekto odvážiť takto o tebe hovoriť! Syn môj, ver mi, tomu človeku ešte dnes urobím čosi, čo prekvapí celú Alexandriu.*“

So zadostučinením očakával synovec verejné zbičovanie vinníka. Keď Ján videl, že jeho synovec sa uspokojil, privinul si ho, pobožkal a povedal mu: „*Milý synu, ak chceš byť skutočne synovcom mojej poníženej, tak sa priprav znášať zo všetkých strán ponížovanie a krivdu.*“ A tak Almužník skutočne prekvapil nielen svojho synovca, ale aj celú Alexandriu, pretože si dal zavolať obvineného obchodníka a odpustil mu všetky jeho dlhy.

Ján nikdy nežiadal od druhých prvý krok k zmiereniu. Vždy to bol on, kto predstihol vinníka a kto svojou milosrdnou láskou urobil k vinníkovi prvý krok.

Tak sa zachoval patriarcha aj voči istému kňazovi, na ktorého si zrazu spomenul počas svätej liturgie. „*Keď teda prinášaš dar na oltár ... choď sa najprv zmieriť so svojím bratom; až potom príď a obetuj svoj dar*“ (Mt 5, 23–24).

Podľa tohto Pánovho príkazu nariadil Almužník diakonovi, ktorý práve čítal modlitbu, aby ju opakoval tak dlho, kým sa on nevráti. Potom sa ponáhlal von z kostola, vyhľadal tohto tvrdohlavého kňaza, padol pred ním na kolená a pokorne ho prosil o odpustenie.

*M*lboko zahanbený kňaz teraz tiež našiel silu, aby on poprosil o odpustenie vlastnej neústupčivosti. Tu sa svätec postavil a so slovami: „*Nech je nám obom Boh milostivý!*“ sa vrátil do kostola, pokračoval v liturgii a vrúcne sa modlil: „*Otče náš, odpusť nám naše viny, ako aj my odpúšťame svojim vinníkom.*“

Pastier musí byť pri svojich ovečkách

*K*eď sa medzi veriacimi rozšíril zvyk, že počas dlhého slávenia liturgie vyšli von z kostola a vonku sa rozprávali, patriarcha raz prerušil bohoslužbu a pred kostolom sa zamiešal medzi ľudí s týmito slovami: „*Moje milé deti, kde sú ovečky, tam musí byť aj pastier. Keď vy vojdete do kostola, tak pôjdem aj ja, keď zostanete tu vonku, tak aj ja zostanem pri vás.*“ Zahanbení Jánovým pokojným a miernym správaním sa veriaci tohto zlovyku čoskoro zbavili.

Tento bdely dušpastier chránil svoje stádo pred herézami aj skvalitnením náboženského vzdelávania a zároveň budovaním Božích domov; podarilo sa mu desaťnásobne zvýšiť ich počet – zo siedmich na sedemdesiat! Bolo to aj potrebné, veď tento svätec získal pre kresťanskú vieru okrem Alexandrie aj celé dediny a mestá.

Priam nekonečná bola aj Almužníkova trpezlivosť s hriešnikom. K takejto zhovievavosti vyzýval všetkých: „*Myslite na to, že veľa naničhodníkov a zlodejov Boh ešte určitý čas chráni, len aby sa obrátili; mnohých pirátov uchráni pred utopením len preto, aby ešte mali čas na pokánie. A nezabudnite, každý z nich má svojho anjela strážcu. A myslite aj na to, že Kristus sa nechal ukrižovať aj za nich!*“ Keď si Peržania podmanili Sýriu a Palestínu a v roku 614 zničili Jeruzalem, musel vo svojej starobe Ján ešte zažiť, ako obrovská vlna utečencov prenikla do Egypta. Obdivovaný priateľmi i nepriateľmi sa teraz staral Almužník o tisíce bezdomovcov, pričom ho – aj napriek obrovským výdavkom – Božia prozreteľnosť nikdy nenechala v ťažkostiach. Jeho bezhraničná dôvera bola však tvrdo skúšaná, napr. keď sa pre utečencov časom minuli všetky zásoby Cirkvi a polia nepriniesli žiadnu úrodu a okrem toho sa počas jednej búrky potopilo trinásť lodí, ktoré do Alexandrie pre Cirkev prepravovali bohatý náklad. V takejto situácii bol zvlášť pozoruhodný postoj patriarchu: „*Čo sa mňa týka, verím bez váhania, že poklady nášho Pána a Cirkvi by boli nevyčerpatelne aj vtedy, keby sa v Alexandrii zišli chudobní celého sveta.*“

Jánovi zvlášť ležalo na srdci, aby spolu s domácim klérom podporoval množstvo biskupov, kňazov a mníchov, ktorí boli na úteku. Zároveň tento prezieravý a uvážlivý otec chudobných poslal pre Jeruzalem okrem vysokej peňažnej čiastky a ton potravín aj stovky remeselníkov so stavebným materiálom na znovuvybudovanie Baziliky Svätého hrobu, ako aj iných svätých miest a kláštorov. Tak isto poveril dvoch biskupov a jedného opáta, aby sa vydali do Perzie, a vykúpili tam čo možno najviac odvedených a zajatcov.

Almužníkovi ďakovali zo všetkých strán za preukázanú pomoc, no on vždy len skromne povedal: „*Brat môj, ja som za teba ešte neprelial svoju krv, ako mi to prikázal Ježiš, môj Pán a môj Boh.*“

Možno by bolo došlo aj k tomu, keby patriarcha, ako takmer všetci kresťania, nebol opustil dobytú Alexandriu, pretože v roku 616 vtrhli Peržania aj do Egypta. Na naliehanie istého vznešeného Alexandrijčana Niketasa sa vydal Ján v roku 619 na cestu, aby cisára v Byzancii prosil o pomoc pre svoj ľud. No 64-ročný Ján počas cesty cítil, že sa blíži jeho koniec, a tak povedal Niketasovi: „*Pozval si ma k cisárovi, ktorý žije tu na zemi, no teraz ma k sebe volá Kráľ neba!*“ Tak zomrel Ján Almužník v exile na svojom rodnom ostrove Cyprus, kde ho aj pochovali.

*A*ko Ján dokonca aj po smrti uzmieroval ľudí s Bohom, nám ukazuje nasledujúca udalosť. Ešte kým žil, prišla za ním istá žena, ktorá sa hanbila vyspovedať z jedného smrteľného hriechu. Na Jánovu radu napísala tento hriech na pergamen a zapečatený mu ho odovzdala. Biskup jej slúbil, že sa bude modliť a prosiť za ňu Boha. No keď patriarcha zomrel, žena mala obavy, že sa jej vyznanie hriechov dostane do nesprávnych rúk. Na svätcovom hrobe sa vyžalovala a pritom veľmi plakala. Tu sa jej zrazu zjavil svätec v biskupskom ornáte a povedal jej: „*Žena, moja štóla je už úplne mokrá od tvojich slz. Pozri, tu je tvoj list, otvor ho a čítaj!*“ S týmito slovami jej podal zapečatený pergamen a zmizol. Žena urobila tak, ako jej prikázal, a čítala: „*Vďaka môjmu služobníkovi Jánovi sa ti tvoj hriech odpúšťa!*“

Cesta svätého Jána Almužníka na Slovensko

Z rodného Cypru bolo telo svätého Jána Almužníka najprv prevezené do Konštantínopolu. Turecký sultán Bajazid II. ho ako diplomatický dar odovzdal uhorskému kráľovi Matejovi Korvínovi pri príležitosti jeho korunovácie. A tak sa Ján Almužník dostal do Budína, kde bolo jeho telo uložené v kráľovskej kaplnke. Po prehratej bitke pri Moháči vzala kráľovná Mária Uhorská-Habsburská spolu s ostatnými cennosťami aj vzácnu relikviu a odplavila sa na lodi z Budína do Bratislavy. Hovorí sa, že cestou bol lodný konvoj pri Ostrihome napadnutý a dve z lodí sa potopili. Loď, na ktorej bola uložená rakva s telom Almužníka, zostala neporušená a bezpečne priplávala až do Bratislavy. Do roku 1530 bolo telo Jána Almužníka uchovávané na Bratislavskom hrade a Ferdinand I. ho daroval Bratislavskej kapitule. Spolu s inými cennosťami bolo neporušené telo svätca uložené v sakristii kostola a postupne sa naň zabudlo.

Až o celých 100 rokov neskôr bola táto vzácna relikvia opäť objavená arcibiskupom Petrom Pázmányom; ten dal následne na vlastné náklady vyhotoviť strieborný sarkofág a telo slávnostne uložil do mramorovej hrobky. Pramene uvádzajú, že arcibiskup mal v úmysle rozšíriť úctu k sv. Jánovi Almužníkovi, no jeho skorá smrť mu v tom zabránila. Historické záznamy z tohto obdobia svedčia o tom, že v čase morových epidémií (v rokoch 1678–1679 a 1712–1713) sa vo svojej núdzi k sv. Jánovi Almužníkovi obracali ľudia s veľkou dôverou a jeho relikvie nosili po meste v prosebnej procesii.

Ostrihomský arcibiskup Imrich Eszterházy dal v roku 1732 v Dóme sv. Martina na ľavej strane od hlavného oltára vybudovať kaplnku, ktorej výzdobou poveril Georga Rafaela Donnera, autora sochy sv. Martina. Prenášanie neporušeného tela svätca do novopostavenej kaplnky bolo v danom období veľkolepou barokovou slávnosťou. Telo bolo nanovo odeté do šiat z červeného hodvábu a ozdobených zlatými strapcami, na šatách bola zlatá dalmatika a strieborný plášť. Zlaté cingulum so zlatým krížom mu založil sám arcibiskup. Nasledujúce štyri dni bolo telo svätca vystavené na hlavnom oltári. Potom bolo v slávnostnej procesii prenesené do novej kaplnky. Rakvu niesli duchovní, nasledovali preláti, rehoľníci, kňazi a členovia novozaloženého bratstva sv. Jána Almužníka. Za nimi kráčala šľachta, podľa cechov zoradení remeselníci a ostatní. Telo niesli cez celé mesto a procesia trvala od rána do druhej popoludní. Celá slávnosť sa konala za zvukov fanfár a bubnov, z Bratislavského hradu sa ozývali delové salvy, na ne odpovedal zvuk mažiarov a výstrely z pušiek vojakov pluku vojvodu Lotrinského.

Arcibiskup Imrich Eszterházy založil bratstvo s cieľom zbierať almužnu a rozdeľovať ju núdnym a touto charitatívnou činnosťou šíriť úctu k svätcovi. *Konfraternita sv. Jána Almužníka* nebola typickým bratstvom ako mnohé iné, pretože ich poslanie nespočívalo iba v náboženských úkonoch, ale predovšetkým v dobročinnosti. Z prostriedkov, ktoré vyzbierali, boli potom podporovaní starí, nevládni a opustení ľudia, kupoval sa odev pre chudobných, mestské práva pre remeselníkov, náradie potrebné na rozbehnutie živnosti, zabezpečovali sa lieky chorým. Almužnu dostali aj žobráci, ktorí pomohli pri udržiavaní kaplnky, keď vyčistili okná alebo svietniky. Nikdy nebola núdza o tých, ktorí potrebovali pomoc.

Napriek snahám arcibiskupov Petra Pázmánya a Imricha Eszterházyho sa na Slovensku úcta k svätému Jánovi Almužníkovi nie veľmi rozšírila. Až okolo roku 2000 sa jeho meno nanovo dostalo do povedomia ľudí, keď sa časť relikvií po 1400 rokoch dostala späť na Cyprus do jeho rodiska. Nie menej významnou udalosťou bola v roku 2005 rekonštrukcia kaplnky a očistenie rakvy, kedy bolo neporušené telo svätca nanovo odeté do jeho očistených šiat.

Sv. Ján Almužník je právom nazývaný aj svätým Jánom Milosrdným. Avšak nielen ľudia v 7. storočí

v Alexandrii, ale i dnešný človek nutne potrebuje Božie milosrdenstvo, almužnu lásky a porozumenia, milodar odpustenia a zmierenia. V čase moru nosili ľudia telo svätca v procesiách po celej Bratislave. To sa dnes už bude dať ťažko zopakovať. Ale čo určite môžeme, je zaniest' v šlapajach sv. Jána Almužníka milosrdnú lásku všade tam, kde žijeme, do našich miest a dedín. Žité milosrdenstvo je tá najkrajšia úcta k svätému Jánovi Almužníkovi!

Ďakujeme Mgr art. Romanovi Bajzíkovi za pomoc a poskytnutie cenného materiálu, Mgr. Ingrid Kušnierákovéj, PhD. za povolenie čerpať z jej štúdie: *Kult sv. Jána Almužníka v Bratislave v 18. storočí*.

Rozhodujúce podanie ruky

Keď nemecká grófka Mária Droste zu Vischering (1863–1899) pri pohľade na Ježiša počula vnútorný hlas a prinútila sa urobiť navonok celkom malý a nepatrný skutok lásky, zažila čosi pozoruhodné. Pán totiž odpovedal na jej zdanlivo bezvýznamnú spoluprácu svojou veľkou milosťou, dostala úžasné svetlo poznania pri hľadaní svojho povolania.

Mária vyrastala spolu so svojimi tromi súrodencami na rodičovskom zámku pri Münsteri v Nemecku, patrila do jednej z najstarších westfálskych šľachtických rodín. V hlboko veriacej rodine dostali deti vynikajúcu katolícku výchovu. Vo svojej autobiografii píše Mária o Božej milosti, ktorú ako 15-ročná pocítila na Sviatok obetovania Panny Márie: „Dňa 21. novembra 1878 som v Darfelde počula kázeň ..., v ktorej kazateľ vysvetľoval, že máme dať Bohu celé svoje srdce, pretože mu nestačí iba jeho časť, ale chce všetko alebo nič. Vtedy ma hneď napadla myšlienka: ‚Potom sa teda musíš stať rehoľníčkou!... Rada by som bola zavrela uši svojej duše, a tak som si hovorila: ‚Kázeň nie je len pre teba, aj ostatní ju počúvajú, a len preto ešte nejdú do kláštora.‘ No ja som nemohla odporovať Božiemu volaniu.“

Nasledujúce tri roky v tichu dozrievalo Máriino povolanie. Až ako 18-ročná povedala rodičom o svojom rozhodnutí pre rehoľný život. Mali radosť, no želali si, aby vzhľadom na slabé zdravie počkala s týmto krokom do dvadsiateho prvého roku života. Keďže sa jej zdravotný stav nezlepšil, začala ako 23-ročná – opäť na Sviatok obetovania Panny Márie – so súhlasom svojho spovedníka a rodičov viesť utiahnutý život rehoľníčky doma na zámku. „Odvtedy som sa venovala modlitbe, duchovnému čítaniu, práci pre kostoly, návštevám chorých a starostlivosti o nich.“

V lete 1888 24-ročná Mária konečne zosilnela a hneď rozmýšľala, do ktorej kongregácie by mala vstúpiť. „Boh vám ukáže, kde vás chce mať,“ povedal jej spovedník. A naozaj, o niečo neskôr sa v darfeldskej nemocnici prihodilo čosi, čo bolo pre grófku rozhodujúcim, kľúčovým momentom. S matkou išla navštíviť choré ženy, medzi ktorými bola aj istá prostitútka.

Mária o tom neskôr napísala: „Všimla som si u svojej mamy isté podráždenie, že som sa stretla s touto nešťastnicou, pretože mama nás chránila pred všetkým, čo bolo hriešne. Ja som si však pomyslela: ‚Keby

tu teraz bol Spasiteľ, ktorej chorej by preukázal najväčšiu lásku? Určite tejto úbohej hriešnici. ' A tak som premohla svoju nechť, ako aj ostych pred mamou a tejto nešťastnici som podala ruku. Krátko nato, v predvečer Sviatku návštevy Panny Márie, som spoznala, že mojím povoláním je obetovať sa za obrátenie takýchto nešťastných žien. Bola som v kostole v Darfelde, aby som sa pripravila na sv. spoveď. Tu ma ako blesk z jasného neba zasiahla myšlienka: „Musíš vstúpiť k Dobrému Pastierovi!“ Bolo mi to zrazu také jasné, že som nemala už vôbec žiadne pochybnosti ...“

O niekoľko mesiacov neskôr opustila Mária svoju milovanú rodinu a na Sviatok obetovania Panny Márie vstúpila ako sestra Mária od Božského Srdca v Münsteri do Kláštora sestier Dobrého Pastiera, kde sa okrem iného snažili o záchranu ohrozených a mravne skazených dievčat.

Si milovaný taký, aký si!

„... ale čo je svetu bláznivé, to si vyvolil Boh, aby zahanbil múdrych, a čo je svetu slabé, vyvolil si Boh, aby zahanbil silných“ (1 Kor 1, 27).

Kto pri týchto slovách už len myslí na duševne a telesne postihnutých, na skupinu ľudí, ktorých dnešná spoločnosť tak rada odsúva bokom?

Jean Vanier, zakladateľ spoločenstva ‚Archa‘, zažil sám na sebe, aké pravdivé sú slová svätého Pavla,

a stal sa neúnavným v hlásaní tejto pravdy slovom i skutkom.

Hľadanie Božej vôle

Jean sa narodil 10. septembra 1928 ako štvrté dieťa rodičov Vanierovcov vo Švajčiarsku. Prostredníctvom otca, ktorý bol generálom v kanadskej armáde, sa rodina dostala do Francúzska, Anglicka a nakoniec v roku 1941 späť do svojej vlasti, do Quebecu v Kanade. Jean ako 13-ročný celkom jasne vyjadril svoju túžbu študovať na elitnej škole britského námorníctva v Dartmouthe. Otcova odpoveď mala pre celý jeho ďalší život rozhodujúci význam: „Máš moju dôveru. Keď cítiš, že tak máš urobiť, urob to.“ Spomína si: „Okolnosť, že ma môj otec povzbudzoval dôverovať tomuto rozhodnutiu, mohla byť jednou z dvoch najdôležitejších udalostí, ktoré poznačili môj život. Keďže mi on vtedy tak dôveroval, aj ja som si dokázal plne dôverovať a neskôr som tú istú dôveru vedel preukázať aj voči iným.“

Jean miloval štúdium a dobrodružstvá, ktoré boli s námorníctvom spojené. Ako 20-ročný už bol dôstojníkom na jedinej kanadskej lietadlovej lodi. No súčasne sa stále viac zaujímal o náboženskú literatúru a o modlitbu. Cítil, že má pomáhať chudobným a čoskoro mu bolo jasné: „Námorníctvo nemôže byť zmyslom, obsahom môjho života.“

Počas dovolenky v Paríži zoznámila pani Vanierová svojho syna s istým francúzskym dominikánom a Jean si od prvého okamihu *veľmi, veľmi dobre* rozumel s týmto pátrom. Cítil, že Père Thomas Phillippe ho pozná skrz-naskrz; pozná jeho dobré i zlé stránky. Tento oslobodzujúci zážitok bol druhou rozhodujúcou udalosťou v jeho živote. Zveril sa pátrovi Thomasovi a pod jeho vedením sa

utiahol na jeden rok do ústrania, venoval sa štúdiu a modlitbe, aby spoznal, či je povoláný stať sa kňazom. „*Père Thomas sa stal mojim duchovným otcom, mojim majstrom a učiteľom. Jeho prítomnosť mi sprostredkúvala Božiu prítomnosť, a tá ma naplňovala pokojom a mlčaním a vzbudila vo mne nový život.*“ Predovšetkým sa od neho naučil modliť, a tiež „*v prítomnej chvíli žiť v spoločenstve s Ježišom.*“

A tak sa Jean pripojil k študentom malého medzinárodného spoločenstva *Eau Vive – Živá voda*. Toto spoločenstvo založil páter Thomas s cieľom, aby sa stalo školou múdrosti, kde by sa študenti nielen intelektuálne vzdelávali, ale kde budú mať priestor aj na spoločnú modlitbu a kde budú viesť v spoločenstve kresťanský život.

S bolesťou musel Père Thomas v roku 1952 opustiť svoje spoločenstvo, lebo ho obvinili, že sa odkláňa od pravej viery a jeho duchovná výučba je príliš mystická. Od Jeana sa žiadalo, aby prerušil kontakt so svojim duchovným otcom a so spoločenstvom, ak sa chce stať kňazom. On však bol o pravovernosti svojho majstra presvedčený: „*Vnútorne som bol tak hlboko presvedčený, že páter Thomas je Božím mužom, až mi bolo celkom jasné, že mojou budúcnosťou nie je cirkevná dráha.*“ Tak sa Jean zriekol povolania kňaza a venoval sa štúdiu filozofie. Po promóciách sa stal úspešným učiteľom. No jeho srdce bolo aj tak nespokojné – ešte stále nebol na svojom mieste.

*K*ed v roku 1963 pomáhal svojmu duchovnému otcovi so zariaďovaním jeho nového bývania v Trosly-Breuil – malej dedinke na kraji lesa v oblasti Compiègne severne od Paríža, tu po prvýkrát stretol nových priateľov pátra Thomasa, duševne a telesne postihnutých ľudí. „*Objavil som svet, ktorý som dovtedy ignoroval,*“ priznal neskôr. Páter Thomas, ktorý veľmi dobre poznal svojho duchovného syna, ho upozornil na to, že ho medzi postihnutými čaká zvláštna úloha. Najprv bolo pre Jeana Vaniera namáhavé spriatelíť sa s touto myšlienkou, no cítil, že jeho duchovný otec objavil niečo, čo by pre neho mohlo byť Božou vôľou. A tak začal Jean Vanier navštevovať domovy pre duševne postihnutých. To, čo tam videl, ním hlboko otriaslo: chaotické, často násilím poznačené podmienky, 80 postihnutých živorilo v dvoch miestnostiach a často museli celé hodiny chodiť stále dokola za bezútešnými betónovými múrmi. „*Všetko, čo som čítal a počul od otca Thomasa, že na prvom mieste je láska, bolo v šokujúcom kontraste s tým, čo som tu videl. Táto obrovská bolesť vo mne iba posilnila presvedčenie, že musím proti tomu niečo urobiť.*“

Prvé stredisko

V roku 1964 si 36-ročný profesor filozofie v Trosly-Breuil kúpil nenápadný murovaný domček, ktorý bol blízko bytu otca Thomasa. Madame Martinová, ktorá viedla domov pre postihnutých v Paríži, mu odporučila Rafaela a Filipa, dvoch postihnutých mužov, s ktorými by mohol začať spoločný život. Jean chcel s týmito ľuďmi jednoducho spolu žiť, no nie ako ich opatrovateľ, ale spoločne s nimi vytvoriť rodinné spoločenstvo. „*Pozval som ich, či nechcú odísť z ústavu a začať spoločný život so mnou. Jednoducho som chcel pomáhať postihnutým ľuďom. Vtedy som ešte vôbec netušil, že títo ľudia budú pomáhať mne.*“

Jean bol pri námorníctve zvyknutý vydávať rozkazy, ako profesor vyučoval, no teraz sa učil rozvíjať tie vlastnosti svojho srdca, ktoré doteraz neboli ani zďaleka využité. V živote s Rafaelom a Filipom sa ponoril do sveta chudoby, slabosti a ‚zbytočnosti‘; tento svet mu ale otvoril celkom nové dimenzie ľudskosti. V srdciach svojich spoločníkov objavil nezmerateľnú bolesť a zároveň krásu a dobrotu.

Mali úplne inú schopnosť komunikácie než prostredníctvom slov. „*Naučil som sa smiať sa s nimi, modliť sa s nimi, naučil som sa, ako im dať pocítiť, že sú dôležití a potrební. Predovšetkým som sa však naučil, že niekoho milovať znamená ochotne s ním plytvať časom.*“ Naučil sa umeniu počúvať a byť priateľom a predovšetkým sa naučil, že čím je človek slabší, o to viac musíme rešpektovať a chrániť jeho slobodu.

Jeden prostý príklad: Každý postihnutý sa môže slobodne rozhodnúť, či sa napr. chce dať odфотографovať, alebo nie. Bez váhania treba jeho želanie rešpektovať.

Jeanovi išlo od začiatku o to, aby jeho spoločníci v rámci rodiny vnikli do všetkých oblastí života: aby sa naučili žiť v spoločenstve, aby sa starali jeden o druhého, aby boli spolu v radosťi i v bolesti a aby sa spoločne modlili. Čoskoro prišli za Jeanom muži a ženy, ktorí mu chceli pomáhať, chceli prijať ďalších postihnutých a viesť život inšpirovaný štýlom Spoločenstva blahoslavenstiev. Svoje domáce spoločenstvá nazývali ‚foyer – kozubý‘, pretože tu nejde o takú starostlivosť, akú poskytuje svojim pacientom ošetrojúci personál v klasických zariadeniach pre postihnutých. V týchto spoločenstvách sa vedie spoločný rodinný život okolo ‚rodinného kozuba‘. Koho raz prijmú do takéhoto spoločenstva, ten môže zostať vo svojej novej rodine až do konca svojho pozemského života.

„Archa“ dnes

Malé spoločenstvo rástlo veľmi rýchlo. Jean Vanier ho pomenoval Archou, pretože vo francúzštine pripomína toto slovo dúhu, oblúk dúhy, ale aj Archu zmluvy. „*Dúha je znakom prvej zmluvy medzi Bohom a človekom. Eudí poznačených utrpením prijímame do našej ‚lode‘, na miesto, kde sme zachránení, na miesto zmluvy. Túto zmluvu žijeme s Bohom i medzi sebou navzájom ...*“ vysvetľuje nám zakladateľ význam názvu spoločenstva.

V roku 1995 sa prvá komunita rozrástla na približne 400 osôb. Žili rozptýlene vo viac ako dvadsiatich domoch v Trosly-Breuil a v susedných dedinách. No nezostalo len pri tom. Hlboko poznačení charizmou tohto spoločenstva a láskou, ktorú tam žili, začali jednotliví asistenti zakladať ‚archy‘ aj v ďalších krajinách. Čoskoro sa už neobmedzovali na prijímanie iba katolíckych veriacich, pretože tu išlo výlučne len o žitú lásku.

„*Spoločenstvá ‚Archa‘ sú spoločenstvami viery. Ich korene sú v modlitbe a v dôvere v Boha. Chcú sa nechať viesť Bohom a svojimi slabšími členmi, v ktorých sa zviditeľňuje niečo z Božej prítomnosti. Každého člena povzbudzujeme, aby žil a prehlboval si svoj duchovný život v rámci vlastného náboženstva alebo vierovyznania. Kto nemá nijakú vieru, toho rešpektujeme v jeho slobode svedomia.*“

Dnes má ‚Archa‘ vyše 130 komunít v 37 krajinách na všetkých kontinentoch sveta. V Nemecku sa nachádzajú pobočky v Tecklenburgu pri Osnabrücker, v Ravensburgu pri Bodamskom jazere a v Landsbergu v Bavorsku. Vo Švajčiarsku je jedna ‚Archa‘ v Nauene a v Rakúsku v Tirolsku.

Našími učiteľmi sú „chudáci“

Dve sestry z nášho spoločenstva Rodina Panny Márie mali možnosť osobne Jeana Vaniera navštíviť a v jeho malom dome v Trosly-Breuil sa s ním porozprávali o spiritualite ,Archy‘.

Jean, začali ste žiť s duševne postihnutými, čo pramenilo z vašej túžby konať dobro ľuďom, ktorí biedu svojho postihnutia znášajú aj nepríťažlivým vonkajším vzhľadom. Podarilo sa vám uskutočniť svoj ideál?

„Stále viac sa mi otváral zorný uhol Ježišovho pohľadu a začínal som chápať, že títo chudáci nie sú ľuďmi, ktorých musíme meniť podľa našich ‚vyšších‘ predstáv a pretvoriť ich na nám podobných, ale sú to ľudia, od ktorých môžeme práve my ‚čerpať‘ ... Zažil som, čo píše sv. Pavol v liste Korintčanom, že Boh si vyvolil to, čo je slabé, to, čo v očiach sveta nič neznamená, aby zahanbil to, čo je zdanlivo silné. Slabosti mojich nových priateľov mi ukázali moje vlastné slabosti, moju obmedzenosť v láske, moje hranice trpezlivosti ...

Boh je vždy prítomný v našej malosti a biede, v našej túžbe po láske a uznaní. Keď chceme byť celkom otvorení pre ľudí volajúcich po láske, znamená to, že musíme zomrieť sami sebe: vlastnej pohodlnosti, svojmu bohatstvu, svojmu odpočinku, svojmu postaveniu a úspechu, a to nielen navonok, ale predovšetkým vnútorne. To znamená, vzhľadom na chudáka sám sa stať biednym. My ‚bohatí‘ síce disponujeme prácou, majetkom a uznaním, no to podstatné nám často chýba: schopnosť milovať a žiť bez strachu v pravom spoločenstve, kde sa netreba skrývať za úspech, moc a obranné mechanizmy.“

Je veľa zariadení, ktoré sa starajú o postihnutých. V čom sa od nich líšite vy? Ako by ste opísali vašu charizmu?

„Raz nás navštívil veľmi bohatý otec postihnutého dieťaťa z USA, ktorý hľadal pre svojho syna najlepšie zariadenie a najlepšiu starostlivosť. Jeho prvá otázka bola: ‚Aký je program vašej terapie?‘ Mohol som mu len skromne odpovedať: ‚Láska!‘ Bol najskôr prekvapený, ale keď tu strávil niekoľko hodín, pochopil. Naša práca s postihnutými sa zakladá na túžbe žiť spolu s nimi, vybudovať s nimi láskyplnú komunikáciu a vytvoriť s nimi jednu rodinu. Láska tu znamená predovšetkým počúvať ich, prijať toho druhého takého, aký je, s jeho slabosťami a hranicami, s jeho radosťami a niekedy aj s jeho násilím. Našou charizmou je žiť s týmito trpiacimi ľuďmi. Kto skutočne miluje, objaví v každom človeku poklad a potom mu dokáže sprostredkovať aj vedomie: Si dôležitý, si milovaný presne taký, aký si.“

Ako by ste definovali lásku k blížnemu vo vašom okolí?

„Myslím si, že láska k blížnemu znamená predovšetkým pomôcť tomu druhému objaviť, že on sám má čo dať druhým, že si ho vážim a že je dôležitý. V našej spoločnosti musí byť človek niekým, musí podávať výkony, aby bol milovaný. Postihnutí nás však učia pravý opak – poskytujú terapiu nám! Skoro všetci, čo k nám prídu, prichádzajú s túžbou pomáhať. Potom však objavia, že pomoci sa dostáva im. Medzi dobročinnosťou a životným spoločenstvom je veľký rozdiel. Životné spoločenstvo znamená, že pred tým druhým sa stanem slabým, stratím svoju vlastnú moc, uzavriem priateľstvo a pred biednymi sa stanem zraniteľným.“

Možno u postihnutých konštatovať nejaký rast, keď prídu do ,Archy‘?

„Keď postihnutí cítia, že sú milovaní, tak sa majú hneď lepšie aj duševne. Kto je milovaný, stáva sa slobodným. Tak potom dokážu do istej miery rozvíjať aj svoje schopnosti. Niekedy to zájde až tak ďaleko, že dokonca dokážu aj samostatne žiť a k nám chodia len pracovať; teda naša starostlivosť o nich je už len čiastočná.“

Jean, pri pohľade na toľko utrpenia, s ktorým sa každodenne stretávate, netúžili ste nikdy mať dar uzdravovať?

„Kto potrebuje uzdravenie? Postihnutí? Nie! My! Pretože skutočnou chorobou je neschopnosť milovať. V našej spoločnosti, ako aj v Cirkvi musí mať človek úspech, musí postupovať a musí byť konkurencieschopný. No Kristus nevytvoril Cirkev ako pyramídu, ale ako telo, telo so silnými a slabými údmi.“

Aký význam má Panna Mária v spiritualite spoločenstva?

„Čo sa ma vždy dotkne, je miesto Panny Márie pod krížom. Ježiš ju ako človek potreboval, pretože bol nevysloviteľne pokorný, opustený a mal neznesiteľné telesné bolesti. Mária bola jediná, kto mu dôveroval a kto ho v jeho utrpení skutočne sprevádzal. Trpela spolu s ním, a tým ho sprevádzala na jeho misii ako Muža bolesti. Nikto sa naňho nechcel pozrieť – taký odpudivý bol pohľad na neho. No jeho matka zostala pri ňom. V tom je našim vzorom. Aj my chceme trpiacich v ich telesných a duševných utrpeniach sprevádzať s láskou až do konca.“

V čom vidíte zmysel utrpenia?

„Neexistuje žiaden racionálny zmysel, žiadna jednoduchá odpoveď. Utrpenie existuje a je strašné. Dá sa o ňom veľa hovoriť, ale najhlbšie ho musí chápať samotný trpiaci. Len pri pohľade na Ježišov kríž možno dať utrpeniu zmysel. Ježiš utrpenie neodstránil, ale On nás sprevádza svojím utrpením. No ako sa o tom dá hovoriť s niekým, kto neverí alebo kto nie je kresťanom? My o tom málo hovoríme, ale žijeme spolu s tými, ktorí sú poznačení bolesťou. Keď človek trpí, tak potrebuje toho druhého. Utrpenie vytvára puto: Potrebujem Ježiša, potrebujem pomoc, potrebujem človeka, ktorý stojí pri mne a miluje ma.“

Len málo ľudí má takú možnosť ako vy, Jean, žiť tak blízko postihnutých a cítiť, že nás ,obdarúvajú' svojou slabosťou. Ako môžu ľudia, ktorí nemajú kontakt s postihnutými, byť obdarovaní alebo dokonca uzdravení rovnakým spôsobom?

„Každý človek žije s druhými, ktorí majú tiež svoje hranice; či je to v rodine, alebo v náboženskom spoločenstve. Na duchovných cvičeniach, ktoré vediem, hovorím často napríklad o téme ,násilie'. Tomu druhému môžeme spôsobovať násilie slovami, tónom reči, správaním, a tak uplatňujeme svoju moc. Naučme sa však komunikovať medzi sebou bez násilia. Poviem vám príklad:

Nedávno som v jednej prednáške pre našich asistentov hovoril o odpustení. Jeden z poslucháčov sa prihlásil a povedal mi, že nesúhlasí s tým, čo som navrhol. Cítil som, ako to vo mne ihneď vyvolalo obranný mechanizmus a odpovedal som mu: ,Nepochopili ste ma správne.' Tým sa naša komunikácia skončila, pretože som zvalil vinu na druhú osobu. Iste by bolo bývalo správne odpovedať bez násilia – bez nároku na moju ,pozíciu moci' a povedať snáď: ,Prepáčte mi, prosím, nevyjadril som sa dostatočne presne.' Tak by sa nebol prerušil harmonický dialóg a naše srdcia by boli zostali zjednotené v láske. S takýmito a podobnými situáciami sa stretne každý. To znamená učiť sa zo slabosti druhého a sám sa urobiť malým, aby som vytvoril jednotu. Potom bude Božia prítomnosť citeľná.“

Musí byť človek kresťanom alebo katolíkom, aby bol prijatý do ‚Archy‘ alebo aby v nej mohol spolupracovať?

„V žiadnom prípade. Ako by sme mohli duševne postihnutého človeka, napríklad len preto, že je moslimom, odmietnuť a neprijať ho z náboženských dôvodov? Nikto nedokáže nahliadnuť do ľudského srdca! Poznám veľa kresťanov, ktorých sa utrpenie postihnutého človeka nedotkne, a aspoň taký istý počet našich asistentov, ktorí nie sú kresťanmi, ale majú otvorené srdce pre týchto biednych ľudí. Medzi našimi najlepšimi riaditeľmi je jedna výnimočná osoba, žena s hinduistickým vierovyznaním. Keď sa spolu v tichu modlíme, Božia láska je citeľne prítomná. Ježiš chce zjednotiť všetkých ľudí – čo ho najviac zraňuje, je každá forma rozdelenia. Pre nás je tento druh žitej ekumény veľkou výzvou lásky.“

Idem tam, kde ma Boh potrebuje!

Večer 6. októbra 2009 sme navštívili rodinu Raichovcov. Žijú v peknom vidieckom dome v tirolskej horskej dedinke Jerzens, v nadmorskej výške 1104 metrov v údolí Pitztal v Rakúsku. So starousadlíkom Franzom, s jeho manželkou Rosou, synom Karlom a nevestou Birgit sme sa rozprávali o Franzovom bratovi, misionárovi a biskupovi Hermannovi Raichovi. Nikto nemohol vtedy ani len tušiť, že tento veľký priekopník Cirkvi zomrie o tri dni neskôr v Papue-Novej Guinei, vzdialenej od jeho vlasti 22 hodín lietadlom. Tak sa splnilo to, čo si prial už ako žiak na základnej škole: „Chcel by som byť pochovaný pod palmami!“

Dve životné obete

Počas návštev vo vlasti biskup Hermann (1932-2009) rád spomínal na svoje šťastné detstvo a rozprával pritom aj o svojich bohatých misijných skúsenostiach.

„*N*áš otec Krispin bol vzácnym človekom. Popri hospodárstve prevádzkoval malú pílu, ktorá vynášala akurát toľko, aby nás všetkých mohol užiť. Okrem toho – bez nároku na odmenu – 40 rokov slúžil ako kostolník v našej dedine, ktorá mala vtedy 800 obyvateľov. Niektorí sa mu aj posmievali, pretože píla stála vždy vtedy, keď si to jeho služba v kostole vyžadovala. Každé ráno zašiel otec najprv do maštale a potom, často ešte za tmy, sa ponáhlal do kostola plniť si povinnosti kostolníka. Vždy, keď to bolo možné, prišla za ním do kostola aj naša mama so všetkými deťmi na svätú omšu a pre nás chlapcov bolo úplne samozrejmé, že sme miništrovali. Ruženec sme sa u nás doma spoločne modlievali každý večer.

V roku 1942 sa stala tragédia: Naša mama vykrvácala pri pôrode ôsmeho dieťaťa, ktoré neskôr tiež zomrelo. Lekár bol ďaleko a nemohol jej pomôcť. Ja som bol vtedy z nás detí najstarší. Keď už bolo dohodnuté, že nás – deti – podelia k rôznym príbuzným, Rosa, sestra nášho otca sa rozhodla ukončiť svoju prácu krajčírky a prevziať starostlivosť o našu domácnosť na hospodárstve.

Vtedy sa veľkodušne zriekla aj svojej túžby vstúpiť do rehole a namiesto toho zaujala v našej rodine úlohu matky. Tú si plnila tak dobre, že naša vlastná mama nám v podstate nikdy ani nechýbala. S otcom sa aj veľa modlievala, a tak nám boli obaja dobrým príkladom. Neskôr sme boli hlboko presvedčení, že za piatimi duchovnými misijnými povolaniami spomedzi siedmich detí je predovšetkým obeta našej mamy a tiež obeta našej adoptívnej mamy.“

Cesta do neznámej Oceánie

„*D*oma v rodine sme čítali misijné časopisy, takže láska k misiám v nás rástla už v školskom veku. V roku 1955 vstúpili potom moje sestry Hilde a Mária vo veku len 14 a 15 rokov vo Wenbergu (Rakúsko) k misijným sestrám Marianhill od Najsvätejšej krvi. Podobne v mladšom veku sa stali aj moji dvaja mladší bratia Herbert a Richard misijnými bratmi verbistami v St. Gabrieli (Rakúsko). Ja som tiež od malička vedel: *„Raz budeš aj ty misionárom a kňazom.“* Hoci mi učenie nešlo ľahko, po maturite a po vstupe k verbistom som ako novic začal študovať teológiu. Ešte pred kňazskou vysviackou v roku 1962 sme si mohli vybrať tri misijné ciele. Ja som si zapísal Filipíny, Indonéziu alebo Argentínu. Keď sa ma potom predstavení pýtali, či by som bol ochotný ísť aj do Ghany, Konga alebo do Papuy–Novej Guiney, odpovedal som: *„Pošlite ma tam, kde ma potrebujete.“* Toto rozhodnutie som nikdy neolutoval. Vybrali ma pre Papuu–Novú Guineu v Oceánii; o tejto krajine som dovtedy nemal ani potuchy. O to viac som musel dôverovať Prozretelnosti, verne podľa hesla: *milovať – deliť sa – pomáhať.“*

Každý začiatok je ťažký!

„*H*neď po mojom príchode v roku 1964 ma biskup poslal na územie, ktoré len krátko predtým austrálska koloniálna správa uvoľnila pre misijnú prácu. Potreboval som viac týždňov na to, aby som v takmer neprístupnej džungli s domorodými pomocníkmi preskúmal územie mojej farnosti. Väčšinou pešo sme sa prebýjali cez močiare plné komárov a divoké, rozoklané horské regióny v nadmorskej výške 2000 - 3000 metrov.

Už prvé dni som sa tu cítil ako doma, a to nielen kvôli vrchom. Bolo to veľmi napínavé priekopnícke obdobie. Vo svojich tridsiatich dvoch rokoch som musel začínať prakticky od nuly. Celkom sám som začal s výstavbou misijnej stanice v Kandepe vo výške 3000 metrov nad morom. Tak vznikol môj prvý ‚dom‘ – chatrč so strechou z trávy, ktorá len málo odolávala každodenným dažďom. Mojm prvým pomocníkom bol chlapec, ktorého som zaučal a ktorý vedel neskôr pripraviť dokonca pečené zemiaky a tirolské knedlíky. Pokrstený tu vtedy ešte nebol nikto.

Obrovské ťažkosti spôsobovala spleť jazykov; bolo tu vyše 500 jazykov a stovky nárečí a často sa hovorilo jedným jazykom alebo nárečím len v jednej dedine. Dnes ovládajú mnohí popri svojej materinskej reči aj spoločný jazyk pidgin (zjednodušená verzia angličtiny, pozn. red.), no na začiatku som sa musel dorozumievať rukami – nohami. Napriek tomu som s obyvateľstvom nadviazal kontakt pomerne rýchlo.

V provincii Enga na vysokohorskej plošine, odlúčení od okolia, žili v dolinách niektoré kmene ešte ako v dobe kamennej. Kmeň, v ktorom som strávil prvé roky, vyznával napríklad náboženstvo, v ktorom si uctievali predkov a domácich duchov museli udržiavať ‚v dobrej nálade‘. Okrem toho takmer každý týždeň vypukol niekde kmeňový spor, ktorý si často vyžiadaval aj mŕtvych. Ľudia z Engy boli a sú výbušní ako sudy s benzínom; sú veľmi emotívni – v dobrom i v zlom. Ani polícia

či armáda sa nemieša do týchto malých agresívnych vojen. A tí, ktorých sa to týka, odpúšťajú len veľmi ťažko. Častejšie vzíde z takéhoto sporu dlhoročné nepriateľstvo.

Raz napríklad spôsobilo jedno prasa takmer kolotoč násilia. Tu treba vedieť, že ošípané sú u Papuaúncov mimoriadne cenné.

Spomínané prasa vniklo do susedovej záhrady a pošliapalo tam zeleninu. Rozzúrený majiteľ záhrady prasa zabil. To však všetkých účastníkov mohlo stať majetok i život, keby sme neboli zakročili a uzmierili ich.“

*D*ramatickejšie to zasa bolo vtedy, keď pri hádke jeden muž zranil druhého a ten na následky zomrel. Keďže mŕtvy a aj vinník patrili k rôznym kmeňom, hrozilo, že vypukne vojna. V kmeni, z ktorého bol vinník, sa síce zdráhali siahnúť po zbraniach, aby neboli príčinou ešte ďalších mŕtvych, no príslušníci z kmeňa zabitého muža vnikli o niečo neskôr na naše misijné územie a vypálili tu 25 domov. Až po dlhých vyjednávaniach prijali votrelci 300 prasiat a sumu v prepočte 20 000 eur ako odškodné od kmeňa vinníka a až potom sa uzmierili.

Pri inej hádke dvoch kmeňov v roku 1991 zhorela celá naša misijná stanica Pumalos i s kostolom, sesterským domom, školou, katechetickým centrom a nemocnicou.

*N*a mojich rozsiahlych misijných cestách džungľou sa mi opakovane stávalo, že odrazu predomnou zastali domorodci s napnutými lukmi a žiadali si cestnú daň. Dokonca v roku 2006 ma ako 74-ročného prepadli na hlavnej ceste a okrem ponožiek zo mňa všetko zvliekli. Ale tu to jednoducho patrí k životu!

Keď to takto vnímam, bola to dlhá cesta ku kresťanskej viere, ktorou bolo treba kráčať veľmi opatrne. Znamenalo to rešpektovať existujúce zvyky a kultúrne osobitosti domorodcov a to dobré z toho pomaly spojiť s kresťanstvom. Nedalo sa hneď na začiatku neústupne povedať: ‚Vaše rituály, tance a uctievanie predkov, to všetko je zlé.‘ Oveľa viac bolo treba priblížiť sa k ľuďom na ľudskej úrovni – sadnúť si s nimi, trpezlivo ich počúvať, niečo ich naučiť alebo pomôcť chorým. Nuž, celkom jednoducho – byť ich priateľom, pretože až keď získajú domorodci k misionárom dôveru, až potom začnú počúvať, akú radostnú zvesť im chceme priniesť. Vtedy prejavia záujem, učia sa prvé modlitby a nakoniec sa rozhodnú prijať vieru a sviatosť krstu. Potom chcú aj sami niečím prispieť a niečo urobiť pre ďalší rozvoj Cirkvi. Tak postupne u nás vznikali malé externé stanice s domorodými katechétami, potom pribudla základná ľudová škola a malá nemocnica.

Začiatkom sedemdesiatych rokov som bol veľmi rád, že domy v misijnej stanici boli z dreva a z plechu a už sa nezrútili, keď sa zem takmer každý týždeň triasla a ‚kývala‘. No ešte viac ma ako misionára a duchovného pastiera tešilo, že napríklad na Veľkú noc v roku 1971 bolo pokrstených vyše 100 dospelých. Slávili sme vtedy Veľký sviatok; tak ako tu s domorodcami v podstate slávime každú svätú omšu: veľmi živo, rodinne a so spevom. Dve hodiny tu pre nikoho nie je príliš dlho. Len prosby musím často prerušiť a ukončiť, keď nemajú konca-kraja.“

Musím zostať pri nich!

*B*ožíe slovo prinieslo časom svoje ovocie aj v Papue-Novej Guinei. V mojej farnosti žilo už 2000 katolíkov, keď som po šesťnástich rokoch dostal inú úlohu a v roku 1982 ma pápež Ján Pavol II. vymenoval za prvého biskupa novej diecézy Wabag, ktorá je skoro taká veľká ako diecéza Innsbruck v mojej vlasti. Bez pastoračného plánu, bez biskupského sídla a bez kancelárskych priestorov som bol jednoducho hodený do neznáma. Čoho mi bolo pritom ľúto, bolo to, že odkedy som nosil biskupský

prsteň, nemal som už tolko času, aby som mohol chodiť do rodín a rozprávať sa s nimi o ich svete a o Bohu; pretože ja som v podstate nebol správcom, ale dušpastierom. Bol tu aj celý rad veľkých pastoračných výziev, pretože od roku 1975, keď sa Papua-Nová Guinea stala nezávislou, doliehalo na našich ľudí neprestajne niečo nové, cudzie, neznáme. Masmédiá, technické výdobytky, ťažba nerastného bohatstva – domorodci to dokázali len ťažko zvládnuť a zmätene stáli jednou nohou vo svojich tradíciách a v minulosti a druhou nohou v „novej dobe“. Vtedy som sa cítil povolaný, ako pastier stáť vždy pri nich, chrániť ich pred vykorisťovaním a pomáhať im, aby sa dokázali zorientovať v tomto svete protikladov. Veď viera a sociálna spravodlivosť idú ruka v ruku.

Ako biskupa ma počas tých dvadsiatich siedmich rokov z času na čas napadla myšlienka: *„Keby som bol vedel, čo ma tu čaká, nikto by ma sem nebol dostal.“* Ale zasa – dnes by ma nikto odtiaľto nemohol dostať preč, pretože viem presne: *„Musím pri nich zostať, inak by si mysleli, že ich nechávam v štichu.“* Pre mňa bolo obrovskou radosťou, keď som v roku 2008 mohol odovzdať vedenie diecézy môjmu duchovnému synovi Arnoldovi Orowaeovi, ktorý vyrástol v mojej diecéze! To však neznamenalo, že som išiel na odpočinok. Vo svojom vnútri som bol stále oduševnený za misionársku prácu a za možnosť ohlasovať Kristovu radostnú zvesť. A bolo ešte tak veľa práce! Napríklad mesto Porgera – mesto zlatokopov je známe sociálnym i morálnym zlom, kde sa rýchlo šíri aids. Aj keď ma malária a problémy so srdcom stále oslabovali, zostal som aj v starobe pri mojom národe so želaním: *„Tu, pri mojich domorodcoch, ktorých si vážim a milujem, chcem zomrieť ako jeden z nich!“*

Pár týždňov pred svojou smrťou – už pripútaný na lôžko – napísal biskup Raich svojmu bratovi Franzovi a jeho rodine:

„Tento môj posledný list Vás bude pravdepodobne trošku bolieť, ale kladieme všetko do Božích rúk a prijímame všetko tak, ako to On posielal. Už nevládzem pracovať ani chodiť a už ani nevidím. Ale nemusíte sa kvôli mne trápiť. Som v dobrých rukách a dobre sa o mňa starajú. Ďakujem Vám za všetko a prajem Vám hojnosť Božieho požehnania. Váš vďačný brat Hermann.“

V ružencovom mesiaci 9. októbra 2009 tento misionár telom aj dušou, ktorý si počas svojho života uctieval Pannu Máriu, pokojne zomrel.

Nečakaný skutok lásky

Z vlastnej skúsenosti vieme, že každý deň prináša so sebou množstvo situácií a zážitkov, ktoré si od nás vyžadujú konkrétne rozhodnutia.

Len málokto si ale uvedomí, ako veľmi si Boh chce poslúžiť práve týmito všednými, zdanlivo bezvýznamnými okolnosťami, aby tak celkom potichu prehovoril do nášho vnútra. Nechajme o tom porozprávať Tatianu Kuzmenkovú z Moskvy, ako bohato ju Boh odmenil za to, že počúvla hlas svojho svedomia.

Čo sa týka viery, každý človek má svoj vlastný príbeh. V mojom prípade to bola matka môjho budúceho manžela, ktorá ma po prvýkrát pred sedemnástimi rokmi ako ortodoxne pokrstenú kresťanku vzala do katolíckej Katedrály Immaculaty v Moskve. Tam sme sa so Sergejom neskôr zosobášili a pokrstili sme tam naše tri deti, dve dievčatá a jedného chlapca. No po narodení nášho najmladšieho syna Iljuša sa vkradla takmer nepozorovateľne do života môjho muža a i do môjho života náboženská lahostajnosť, pretože nás starosti o dom a rodinu priam pohltili. Menej sme sa modlili a nedelňá bohoslužba sa pre nás stávala stále zriedkavejšou, až nakoniec oboje celkom zmizlo z nášho života.

Sedem rokov som žila prakticky bez Boha, keď som v máji 2007 zažila jedno rozhodujúce stretnutie. Ako zvyčajne šla som ráno metrom do práce. Keď som v ten deň vyšla zo stanice metra na ulicu a v obrovskom dave ľudí smerovala k podchodu, oči sa mi zastavili na asi 30-ročnom invalidovi, ktorý nehybne stál na najvyššom schodíku.

Náhliaci sa ľudia prechádzali okolo neho zľava i sprava a nikto si tohto úbožiaka nevšímal. Čo nikto nespozoroval, to mi bolo okamžite jasné: *„Svojimi zmrzačenými nohami tento muž v žiadnom prípade nedokáže sám zísť dolu schodmi, nehovoriac o tom, že by sa na druhej strane podchodu dostal po schodoch hore.“* No aj ja som prešla okolo neho, rýchlo som bežala dolu schodmi a iba mimochodom som si pomyslela: *„Ach, veď niekto mu už len určite pomôže, ja musím ísť do práce.“*

*U*ž som bola v podchode, keď sa náhle – pre mňa celkom nezvyčajne – vo mne ozvalo svedomie. Zostala som nečakane stáť, obrátila som sa a invalida som ešte stále videla, ako sa na tom istom mieste bezmocne pozeral okolo seba. Bez dlhého premýšľania som sa vrátila späť k nemu a opýtala som sa ho: *„Potrebujete pomoc?“* Mladý muž sa na mňa vďačne pozrel a prikývol. Tak som mu pomohla zísť dolu schodmi. Dosť ťažko sa o mňa opieral a napreďovali sme len pomaly; počas cesty mi tento mladý muž začal rozprávať o svojej práci redaktora v študentskom časopise a o svojej rodine. Zdalo sa mi, že aj napriek svojmu ťažkému postihnutiu, dôsledku detskej obrny, svoj život prijal a celkovo pôsobil na mňa spokojným dojmom.

Takto som išla s ním asi pol hodinu až k zastávke električky, ku ktorej sa potreboval dostať. Ešte nikdy som neurobila niečo podobné! No keď električka neprišla, jednoducho som zastavila jedno auto, ako sme na to my Moskovčania zvyknutí, a toto auto urobilo pre mladého muža „taxislužbu“. Potom nastal okamih rozlúčky, na ktorý azda nikdy nezabudnem. Nikolaj, tak sa volal tento invalid, pevne vzal moje ruky do svojich, láskavo sa mi pozrel do očí, poďakoval sa a s neopakovateľným úsmevom povedal: *„Ste taká čistá. Ste vzácny človek.“* Dvere auta sa zavreli a bol preč. No ja som už okolo seba nič nevnímala. Ako to povedal Nikolaj? Aká som to? Čistá a vzácna? Úplne rozrušená som nedokázala zadržať slzy. Vtedy som totiž bola všetkým možným, len nie čistou a vzácnou. Veď som sa dobre poznala! Bola som upriamená len na pôžitok a vlastné blaho, celá moja osoba bola akoby utkaná z egoizmu, netrpezlivosti a upriamenosti na seba, plná nárúživosti v kritizovaní svojich príbuzných a známych. A čo bolo najhoršie – moju dušu zaťažovali skutky, za ktoré sa ešte aj dnes hanbím, keď si len na ne spomeniem.

Môj nový život

*V*o vnútri ešte celkom rozrušená som večer zavolala mojej priateľke Svetlane, krstnej mame mojich dcér, ktorá bola praktizujúcou katolíčkou. S plačom som jej porozprávala o mojom stretnutí s Nikolajom, na čo ona pokojne a s istotou povedala: *„Tatiana, cez Nikolaja k tebe dnes prehovoril Ježiš. Trpezlivo čaká na tvoj návrat do Cirkvi.“* A Ježiš mal trpezlivosť, keďže som sa, žiaľ, i napriek vnútornému otrasu so srdcom plným ľútosti neponáhľala s návratom k Bohu. Potrebovala som ďalšiu „ranu z milosti“, ktorá prišla z celkom neočakávanej strany.

Počas telefonátu mi totiž Svetlana navrhla: *„Pošli v júni svoju dcéru Polinu do katolíckeho letného tábora k sestram Rodiny Panny Márie.“* A tak sa aj stalo. Keď sme po týždni prišli, aby sme Polinu z tábora vyzdvihli, bežala nám v ústrety s rozžiarenou tvárou a volala: *„Mama, otec, musím sa bezpodmienečne pripraviť na prvé sväté prijímanie!“* V tomto okamihu som cítila, že ťažobu osobného odlúčenia od Krista nedokážem už dlhšie znášať. Tak veľmi som potrebovala radu, podporu! A skutočne – prišla ku mne jedna zo sestier, ktorá mi počas krásneho rozhovoru povedala rozhodujúce slová: *„Boh je iba láska a milosrdenstvo! Prečítajte si evanjelium, tam je to napísané!“*

Túto pravdu som v tom okamihu prijala s otvoreným srdcom, ako tá, ktorá ďaleko zablúdila. Prečítala som si teda evanjelium podľa Lukáša a ešte v tom istom lete začala moja rodina opäť chodiť na nedeľnú svätú omšu. Počas dcérinej prípravy na prvé sv. prijímanie som sa aj ja zúčastňovala na náuke o viere pre dospelých. V duši som síce na svätú spoveď bola pripravená, no napriek mnohým pokusom som ešte nedokázala urobiť tento rozhodný krok.

Od môjho stretnutia s Nikolajom prešlo osem mesiacov a 18. januára 2008 som bola opäť na nedeľnej svätej omši. Tu si Boh nanovo poslúžil mojou priateľkou Svetlanou, ktorá ma po svätej omši jednoducho vzala za ruku ako dieťa a zaviedla ma k spovednici. Po siedmich rokoch som sa po prvýkrát opäť vyspovedala a moja následná radosť a uľahčenie boli neopísateľné. Môžem povedať len toľko: Boh sa mi za moju neveru „pomstil“ svojou milosrdnou láskou.

Dnes som si viac než kedykoľvek predtým vedomá, aký nezaslúžený dar to bol, že som celú záťaž a hriechy zanechala v spovednici a ako „stratená dcéra“ som sa mohla nechať celkom nanovo odiať do Božieho milosrdenstva. A hoci ešte stále vo viere a v láske k Bohu cítim, akoby som stála na roztrasených nohách, chcem mu robiť radosť tým, že sa ku všetkým správam dobre. Ozvala sa vo mne celkom nová túžba – spoznať Boha hlbšie. Zreteľne som tiež cítila, že moja duša už nedokáže byť bez svätej omše, bez modlitby, bez evanjelia, bez kázne a kresťanských kníh.

*„Nezáleží na tom, čo robíme,
ale na tom, s akou láskou to robíme.“*

Matka Tereza